

ЧИННИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Проаналізовано чинники забезпечення фінансової стійкості промислових підприємств. Визначено їх перелік, наслідки дії, взаємодію на рівні взаємного доповнення, отримання синергійних ефектів. Визначено загальні підходи до управління активами промислових підприємств на основі критеріїв дотримання фінансової стійкості та збільшення господарських ефектів.

Analyzes the factors ensure the financial sustainability of industrial enterprises. Determined their list, the consequences of actions, interactions at the level of complementarity, a synergistic effect. The general approaches to asset management industry based on the criteria for compliance with financial stability and increase the economic effects.

Ключові слова: фінансове забезпечення, чинники, фінансова стійкість, фінансові ресурси.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Фінансове забезпечення виступає складовою господарської діяльності промислових підприємств. Водночас, це специфічна складова, яка значною мірою визначає характер господарського механізму та економічної системи в цілому. Його особливість полягає у визначенні кінцевого результату всієї господарської діяльності, складових її формування, ефективності управління, віддачі на інвестований капітал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В межах традиційно застосовуваних парадигм фінансове забезпечення підприємства спрямовано на вирішення ключових господарських функцій. Більшість провідних науковців та практиків, серед яких Л. Костирко, М. Котляр, В. Терьохін, М. Шмідт, Я. Кудря, О. Мельник, О. Орлов, Є. Рясних та ін., відстоюють думку, що основою господарської діяльності підприємства виступає його ресурсний потенціал, зокрема, наявність матеріальних, трудових, технологічних, інформаційних та фінансових ресурсів.

Невирішені частини проблеми. Водночас слід констатувати, що майже всі види ресурсів виступають похідними від фінансових, а будь-яке виробництво потребує інвестування саме фінансових ресурсів у всі інші. Від наявності та достатності фінансового забезпечення залежить вся подальша діяльність підприємства, в якій транспоновано сукупність чинників ринкової кон'юнктури, ефективність внутрігосподарського механізму, стратегії та підприємницькі програми. На їх основі реалізується програма оптимізації системи управління підприємством, фінансового менеджменту, збутової політики.

Постановка завдання. Метою публікації виступає визначення складових механізму фінансового забезпечення та чинників управління ним на промислових підприємствах.

Основний матеріал дослідження. Фінансове забезпечення – складова фінансового механізму промислового підприємства, покликана забезпечити розподільчі процеси з метою формування доходів і фондів підприємства. Специфіка фінансів промислових підприємств полягає у реалізації мобілізаційних функцій, на основі яких нагромаджуються кошти, формуються фонди фінансових ресурсів для забезпечення виробничих процесів, виконання робіт, надання послуг.

В ході реалізації господарських функцій підприємства фінансове забезпечення прийнято поділяти за формами: кредитування; інвестування, фінансування. Найбільш поширеною формою традиційно виступає фінансування, яке ґрунтується на простому відтворенні витрат, пов'язаних з господарською діяльністю на принципах самоокупності та створенні прибутку [1]. Господарська діяльність промислового підприємства нерозривно пов'язана з фінансовою, і воно самостійно фінансує всі напрямки своїх операцій відповідно до виробничих планів, розпоряджається наявними фінансовими ресурсами, вкладаючи їх у виробництво продукції з метою одержання прибутку. Разом з тим виключно фінансування за рахунок внутрішніх ресурсів не може бути єдиним способом фінансового забезпечення господарської діяльності.

Застосування ефективної комбінації фінансування, інвестування та кредитування здатне потенційно забезпечити найкращу структуру капіталу підприємства. Досягнення необхідної оптимальної структури не можливе без активного фінансового менеджменту, а також оптимізації податкових зобов'язань.

Фінансові ресурси в розпорядженні підприємств традиційно ділять на власні та запозичені [2]. Для виявлення впливу окремих інструментів фінансового забезпечення застосовують класифікацію складу основних джерел фінансових ресурсів (рис. 1).

Залучення інвестиційних ресурсів визначає спроможність ефективно застосовувати комбінації фінансування будівництва, впровадження основних засобів, інновацій тощо. Водночас слід пам'ятати про існування ключових чинників, що визначають обсяг і структуру фінансових ресурсів промислового підприємства:

1) цілі, поставлені перед підприємством та напрями їх досягнення визначаються кон'юктурою ринків збуту, фінансово-економічного механізму та фінансово-кредитного ринку; 2) механізм формування початкового капіталу; 3) методи здійснення виробничо-господарської діяльності; 4) організаційна форма та

засади управління промисловим підприємством; 5) нормативно-правова база, що регламентує створення, функціонування та ліквідацію суб'єктів господарювання; 6) застосовувані форми власності; 7) форма організації виробництва тощо.

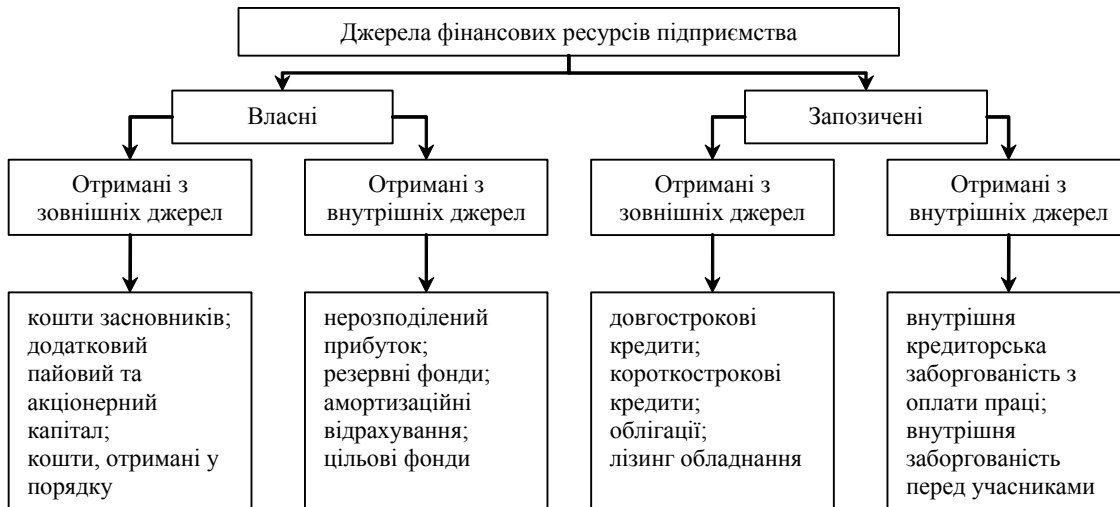

Рис. 1. Схема фінансових джерел підприємства [2, с. 115]

З метою оптимізації застосування обігових засобів та підтримання фінансової стійкості проводиться групування окремих чинників, що поділяються на внутрішні та зовнішні з подальшою деталізацією (рис. 2).

За рівнем утворення слід виділити внутрішні та зовнішні чинники, які, в свою чергу, на наступному рівні поділяються на чинники I рівня – базові, II рівня – похідні та III рівня – деталізовані [3]. На відміну від зовнішніх чинників фінансового забезпечення, що викликані дією об'єктивних економічних законів і не залежать від діяльності підприємства, внутрішнім притаманний високий рівень керованості, і водночас зміни у їх структурі, тенденціях формування, розвитку в повній мірі визначаються ефективністю системи менеджменту, управлінським досвідом, технологічними особливостями, реалізованими стратегіями, планами та програмами. За характером впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на фінансову стійкість промислового підприємства суттєво відрізняється, що визначає напрями, підходи та методи управління нею.

Рис. 2. Схема чинників управління фінансовою стійкістю промислових підприємств [3, с. 47]

Серед наведених чинників за складовими та мірою впливу на фінансове забезпечення слід визначити наступну характеристику. Базові чинники виступають результатом впливу деталізованих та похідних, і в той же час являють собою синергічні ефекти взаємодії більш дрібних чинників, що відносяться до груп фази розвитку економічної системи та стадій життєвого циклу підприємства.

Залежно від фази економічного розвитку системи визначають різні темпи реалізації продукції, виробництва, їх співвідношення, рівень фінансування товарних запасів тощо. У період економічної кризи, що характерно сучасному етапу економічного розвитку, темпи виробництва випереджають темп реалізації, внаслідок чого відбувається приріст фінансування товарних запасів, і як наслідок, це призводить до ще більшого скорочення збуту за одночасного зменшення доходів промислових підприємств. Знижується

ліквідність промислових підприємств, що в підсумку обертається втратою платоспроможності і одночасно втратою їх фінансової стійкості.

Другий базовий чинник – стадія життєвого циклу підприємства – виступає основою визначення цілей та завдань промислових підприємств, досягненню яких підпорядковані всі інші стратегії, зокрема, масштаби діяльності, управління власними та залученими коштами, фінансування господарських операцій. На рівні промислового підприємства до уваги приймаються особливості кожної стадії господарського розвитку, і на основі цього – потенційні можливості забезпечення діяльності, їх масштаби, і як причинно-наслідкова залежність – досягнення запланованих ефектів, приріст активів та їх фінансування за рахунок ключових джерел, зокрема, власних ресурсів, підтримання фінансової стійкості.

Похідні чинники виступають результатом впливу базових та у своєму складі містять:

1) середній рівень доходів споживачів; 2) економічну політику держави; 3) податкову політику; 4) грошово-кредитну політику; 5) амортизаційну політику; 6) стратегію управління масштабами діяльності; 7) стратегію управління активами; 8) стратегію управління капіталом; 9) стратегію управління грошовими потоками.

Похідні чинники можуть належати як до зовнішніх, так і внутрішніх. Вплив зовнішніх визначається регуляторною політикою, від якої залежить характер та глибина впливу деталізованих чинників.

До внутрішніх похідних чинників, що забезпечують фінансову стійкість, належить стратегія управління масштабами діяльності підприємства, політика управління його активами, власним і позиковим капіталом. Зокрема, стратегія господарської діяльності передбачає загальну потребу в активах, їх оптимальну структуру при одночасному визначенні джерел фінансування, що, в свою чергу, виступає передумовою раціональної структури активів, оптимального співвідношення між коефіцієнтом фінансової прибутковості та фінансової стійкості. Досягнення вказаної пропорції виступає основною метою промислового підприємства, оскільки належить до чинників максимізації ринкової вартості.

На основі деталізованих, обґрунтовують механізм впливу похідних чинників на фінансовий стан промислових підприємств. До них відносять доходи споживачів; конкуренцію; інфляцію; склад та структуру активів; стратегію управління власними фінансовими ресурсами та позиковим капіталом; стратегію управління ризиками.

Вплив деталізованих чинників на фінансове забезпечення є різноманітним. Їх значущість визначається оптимізацією складу та структури активів. Аналогічним за впливом є вибір стратегії управління активами, де фінансова стійкість залежить від ефективності управління поточними активами, обсягів оборотних коштів, запасів та грошових засобів. При зниженні виробничих запасів та одночасному нарощенні ліквідних активів промислове підприємство спроможне наростити обсяг прибутку за рахунок залучення в обіг додаткових коштів, і водночас збільшується ризик його неплатоспроможності. Оптимізація управління поточними активами полягає у забезпеченні високого рівня прибутковості активів за мінімізації ризиків втрати платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості.

Другим за значущістю деталізованим чинником виступає стратегія управління капіталом – оптимізація складу та структури джерел фінансування активів, власних фінансових ресурсів, раціональна політика управління ними. Зі зростанням обсягу власних фінансових ресурсів, за рахунок внутрішніх джерел відбувається нарощення фінансового потенціалу промислового підприємства. За останнього важливого значення набуває як загальний розмір прибутку, так і структура його розподілу, зокрема, частка спрямована на реінвестування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, забезпечення фінансової стійкості визначається сукупністю чинників зовнішнього та внутрішнього середовища промислового підприємства. Поліпшення фінансового забезпечення промислового підприємства досягається на основі комплексу заходів, що з однієї сторони, враховують вплив ринкової кон'юнктури, регуляторної політики держави, а з іншої – масштаби, стратегію, цілі та завдання господарської діяльності промислового підприємства. Перспективи подальших досліджень слід намітити в руслі оцінки тісноти зв'язку між запропонованими чинниками та фінансовою стійкістю конкретних промислових підприємств.

Література

1. Фінансова діяльність підприємств / [О.М. Бандурака, Н.Л. Коробов, П.І. Орлов, К.Л. Петрова]. – К. : Либідь, 2002. – 384 с.
2. Котляр М.І. Аналіз фінансового стану підприємства / М. І. Котляр // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 113–117.
3. Шабліста Л.М. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки / Л.М. Шабліста // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 2. – С. 46–50.

Надійшла 18.05.2012; рецензент: д. е. н. Нижник В. М.

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ВИБІР ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ

Досліджено фактори, що впливають на вибір джерела фінансування оборотного капіталу й проведено їх розподіл залежно від середовища функціонування. Охарактеризовано вплив зазначених факторів на вибір джерел фінансування.

Factors which influence at choice of financing source of turnover floating were researched capital and their distribution was carried out depending on the environment of functioning. Influence of the mentioned factors on the choice of financing sources was described.

Ключові слова: оборотний капітал, зовнішні фактори, внутрішні фактори, мікроекономічні, макроекономічні.

Вступ. Однією з найактуальніших проблем управління оборотним капіталом підприємства є його фінансування. На сьогоднішній день існують різні джерела фінансування оборотного капіталу: власні, залучені, позикові. Для вирішення питання, яким саме джерелам фінансування надати перевагу, необхідно всебічно дослідити фактори, що впливають на вибір того чи іншого джерела фінансування. А оскільки будь-яке підприємство функціонує у внутрішньому та зовнішньому середовищі, то для забезпечення ефективності його діяльності необхідно дослідити стан, проблеми та можливості його середовища функціонування.

Аналіз останніх наукових досліджень. Серед сучасних вітчизняних й зарубіжних вчених проблеми, пов'язані з визначенням сутності, класифікації, формуванням та управлінням оборотними активами вивчають І.Т. Балабанов, Е.В. Бикова, Р. Брейлі, Є.Ф. Брігхем, Дж. К. Ван Хорн, В.М. Гриньова, М.В. Гридчина, П. Етрілл, Н.В. Ізмайлова, О.В. Клименко, П.В. Круш, В.О. Коюда, М.Н. Крейнина, Л.О. Коваленко, В.В. Ковальов, С. Майерс, П.М. Марич С.М. Онисько, К.А. Пріб, В.І. Подвігіна, Л.М. Ремньова, Г.А. Рижкова, Т. Скоун, Є.С. Стоянова, Г.О. Швиданенко, Н.В. Шевчук, Л.О. Шкварчук та ін.

Г.А. Рижкова досліджує усі фактори внутрішнього та зовнішнього середовища, що впливають на роботу підприємства, Л.О. Шкварчук визначає фактори, що впливають на формування оптимальної структури капіталу, Ізмайлова Н.В. групує фактори, що впливають на забезпеченість оборотним капіталом залежно від впливу на окремі складові оборотних активів, Пріб К.А. виділила фактори, що впливають на структуру капіталу. Але питання визначення факторів впливу на вибір джерел фінансування оборотного капіталу залишаються актуальними і потребують опрацювання.

Метою статті є дослідження та систематизація факторів, що спричиняють вплив на вибір тих чи інших джерел фінансування оборотного капіталу.

Виклад основного матеріалу. Будь-яке підприємство функціонує, перш за все, у зовнішньому середовищі, яке забезпечує його необхідними ресурсами (матеріальними, грошовими, трудовими та ін.) для здійснення усіх видів діяльності, а також регулює його діяльність. Крім того, необхідною умовою прибутковості підприємства є оптимальна організація його внутрішнього середовища та управління ним. Таким чином, усі фактори, що впливають на структуру джерел фінансування оборотного капіталу вважаємо за доцільне умовно поділити за середовищем, яке їх спричиняє на внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори згрупуємо у наступні групи: фінансові, маркетингові (комерційні), виробничі та інші.

До фінансових факторів передусім як один із найважливіших віднесемо фінансовий стан підприємства. Фінансовий стан підприємства визначає його рентабельність, прибутковість, стійкість, ліквідність, платоспроможність та ділову активність. За високого рівня значень цих показників підприємство, по-перше, має необхідну кількість власних коштів для фінансування своєї діяльності, а по-друге, має високу кредитоспроможність, що, в разі необхідності, дає змогу залучення позикових коштів та зменшує ризик щодо їх повернення. При незадовільному значенні показників фінансового стану підприємство не має змоги залучати власні кошти для фінансування оборотного капіталу, оскільки має низький рівень рентабельності та незначний чистий прибуток. Крім того, такому підприємству значно важче отримати позичкові кошти, а також їх повернути.

Ще одним з факторів впливу на джерела фінансування оборотного капіталу, що відносимо до фінансових є обрана підприємство дивідендна політика. Дивідендні стратегії підприємства можуть бути досить різноманітними: від консервативної, де виплачуються невеликі суми дивідендів до агресивної, де рівень виплат дивідендів є досить високим і має тенденцію до зростання в часовому періоді. Оскільки дивіденди виплачуються підприємством з чистого прибутку, це зменшує можливість залучення власних коштів, а також підвищує його вартість. Крім того, привабливим є позиковий капітал, оскільки витрати на виплату процентів можемо віднести до витрат підприємства, що зменшує податок на прибуток.

Також, до фінансових факторів впливу віднесемо політику підприємства щодо кредиторів. Відповідальність та обов'язковість підприємства у відносинах з кредиторами дає можливість отримання відстрочок, а також комерційного кредиту та уникнення штрафів, пені чи розірвання ділових зв'язків.

До маркетингових факторів впливу на структуру джерел фінансування оборотного капіталу